

დაბოლოს, ორიოდ სიტყვა უნდა ითქვას რისკების მართვასთან დაკავშირებულ შიდა კონტროლის სისტემაზე, რომელიც ფუნქციონირებს კომერციულ ბანკში. ამ სისტემის მასშტაბები, როგორც წესი, უნდა მოიცავდეს უფლებამოსილებისა და პასუხისმგებლობის დადგენას პოლიტიკების, პროცედურებისა და ლიმიტების შესაბამისობის მონიტორინგისათვის და ასევე ანგარიშვალდებულებათა დადგენასა და ფუნქციების მკაფიო განაწილებას რისკის წარმომქმნელ და მაკონტროლებელ სტრუქტურებს შორის.

23.3. რისკების მართვის გამოყენება საბანკო ზედამხედველობის თვალსაზრისით

როგორც ნებისმიერი ცენტრალური ბანკი, საქართველოს ეროვნული ბანკიც საზედამხედველო პოლიტიკის გატარებისას განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს კომერციულ ბანკებში რისკების მართვის სისტემების ადეკვატურობას, რათა ეს სისტემები იძლეოდნენ რისკების გონივრული მართვის, დროული იდენტიფიცირების, ადეკვატური შეფასების, ეფექტიანი მინიტორინგისა და კონტროლის საშუალებას.

თანამედროვე ქართულ პრაქტიკაში ეროვნული ბანკის მხრიდან საზედამხედველო ფუნქციის შესრულებისას კომერციული ბანკების რისკების მართვისათვის ძირითადად გამოიყენება სამი მიმართულება:

- I. საბანკო ზედამხედველობა CAMELS-ის სისტემით;
 - II. საბანკო ზედამხედველობა თემატური შემონშებით;
 - III. სავალდებულო ნორმატივები კომერციული ბანკებისათვის.
- დავახასიათოთ ისინი:

I. საბანკო ზედამხედველობა CAMELS-ის სისტემით

საქართველოში CAMELS-ის სისტემით კომერციული ბანკების რისკების შეფასების საფუძველს წარმოადგენს „კომერციული ბანკების ფინანსური ანგარიშგებისა და სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე ფინანსური მდგომარეობის CAEL-ის სისტემით ანალიზისა და შეფასების მეთოდური სახელმძღვანელო“^[24]. სახელმძღვანელოს მიხედვით, „საბანკო ზედამხედველობის ძირითად არგუმენტს მენაბრეთა დანაკარგის რისკის შემცირება და ამ გზით ბანკების მიმართ საზოგადოების ნდობის განმტკიცება წარმოადგენს“. გასულ მასალაში ვისაუბრეთ CAMELS-ის სისტემის შესახებ, ასევე ცალკეული თემების განხილვისას (აქტივები, ლიკვიდობა, მოგება) შევეხეთ ბანკის რისკების ანალიზისა და შეფასების საკითხებს. ამჯერად მოკლედ შევაფასოთ აღნიშნული სახელმძღვანელოს ძირითადი საკითხები.

როგორც ვიცით, CAMELS-ის სისტემით ჩატარებული ანალიზის შემდეგ ხდება კომერციული ბანკისათვის შესაბამისი რეიტინგის დადგენა 1-დან 5-მდე. მინიჭებული რეიტინგი უნდა ასახავდეს კომერციული ბანკის არსე-

24 დამტკიცებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2007 წლის 25 სექტემბრის №251 ბრძანებით.

ბულ ფინანსურ მდგომარეობას, მოსალოდნელი რისკების გათვალისწინებით, თუ როგორ იცავს ბანკი დადგენილი კანონებისა და წესების დაცვას. ამასთან, აუცილებელია, დაბალი რეიტინგის (3, 4, 5) მქონე ბანკების ზედამხედველობის დასკვნა მოიცავდეს ინფორმაციას ბანკში არსებული პრობლემებისა და ნაკლოვანებების შესახებ, მათ დონესა და სერიოზულობას. დასკვნაში ასევე მითითებული უნდა იყოს არსებული პრობლემების წარმოშობის მიზეზები, მათი აღმოფხვრისათვის გასატარებელი ღონისძიებები და რეკომენდაციები. მთლიანობაში დასკვნამ უნდა მოიცავს ბანკის არსებული ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი, ბანკის საქმიანობისა და რისკის პროფილის შეფასება, ანუ რომელ რისკებთან გვაქვს საქმე.

სახელმძღვანელოში აღნიშნულია, რომ ანალიზისა და რეიტინგის მინიჭების დროს უმთავრესია დადგინდეს ბანკის წინაშე მდგარი რისკები, ვინაიდან ბანკი დღეს შეიძლება სტაბილური და უსაფრთხო იყოს, მაგრამ მაღალი რისკის ფაქტორებმა, მათი არასწორი და არაკომპეტენტური მართვის შემთხვევაში, შეიძლება მისი ფინანსური მდგომარეობის სწრაფი გაუარესება გამოიწვიოს. როგორც გვახსოვს, CAEL-ის რეიტინგული სისტემით ხდება კაპიტალის, აქტივების, მოგება-ზარალისა და ლიკვიდობის მდგომარეობისა და მათთან დაკავშირებული მოსალოდნელი რისკების შეფასება.

II. საბანკო ზედამხედველობა თემატური შემოწმებით

თემატური შემოწმება შეიძლება განხორციელდეს ადგილზე გასვლით (ინფორმაციის მიღება უშუალოდ ბანკში) ან ადგილზე გაუსვლელად (ბანკების მიერ წარმოდგენილი ფინანსური ანგარიშგებების დეტალური შემოწმება). ასეთი მიდგომა განიხილება, როგორც ურთიერთშევესების მექანიზმი და არა როგორც ალტერნატივა. ამასთან, ამ ორი მიმართულების სინთეზით იქმნება ძლიერი კომბინაცია, თუ, რა თქმა უნდა, მათი განხორციელება ხდება კოორდინირებულად. ამ მხრივ თვალსაჩინოა „კომერციული ბანკების ადგილზე შემოწმების მეთოდური სახელმძღვანელო“²⁵, რომელიც წარმოადგენს საქართველოს ეროვნული ბანკის ზედამხედველობის დეპარტამენტის ინსპექტორების მიერ კომერციული ბანკების ადგილზე შემოწმების სამუშაოების ეფექტიანად ორგანიზებისა და წარმართვის ინსტრუქციას. ეს არის საკმაოდ მოცულობით დოკუმენტი (453 გვ.) და შედგება 7 თავისა და 31 პარაგრაფისაგან. თვალი გადავაავლოთ ამ ჩამონათვალს, რაც გარკვეულ წარმოდგენას შეგვიქმნის მიმართულებების მრავალფეროვნებასა და განსახილველი საკითხების სირთულეზე:

თავი პირველი — შემოწმების პოლიტიკა და ადმინისტრირება

1. შემოწმების საერთო პოლიტიკა;
2. შემოწმების ადმინისტრირება;

თავი მეორე — კაპიტალი

3. კაპიტალის ანალიზი და მისი ადეკვატურობის სტანდარტები;

თავი მესამე — აქტივების ხარისხი

4. საკრედიტო პორტფელის ანალიზი, განხილვა და კლასიფიკაცია;
5. შეფასების ამოცანები;
6. სავალო ფასიანი ქაღალდებისა და აქციების რისკის მართვის შეფასება;

25 დამტკიცებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2007 წლის 25 სექტემბრის №250 ბრძანებით.

7. სავალო ფასიანი ქაღალდების პორტფელის რისკის მართვის შეფასება;
8. აქტივების ხარისხის რეიტინგი;
- თავი მეოთხე — მენეჯმენტის შეფასება**
9. ადმინისტრაციის ადეკვატურობის შეფასება;
10. შიდა კონტროლის სისტემის შეფასების პროცედურები;
- თავი მეხუთე — მოგება**
11. ცნებები და ტერმინთა განმარტებები;
12. მომგებიანობის შეფასება და ადეკვატურობა;
13. მომგებიანობის ფინანსური ანალიზი;
14. მოგების ფინანსური ანალიზის პროცედურები;
- თავი მეექვსე — ლიკვიდობა**
15. ლიკვიდობის ანალიზი;
16. ლიკვიდობის შემონმების პროცედურები;
- თავი მეშვიდე — სხვადასხვა შესამონმებელი საკითხები**
17. სასამართლოში საქმეთა წარმოება და სხვა იურიდიული საქმიანობა;
18. ჰეჯირების შეფასება;
19. გარესაბალანსო ოპერაციები;
20. სალარო, ნაშთები საკორესპონდენტო ანგარიშებზე (ფულადი დოკუმენტები), ძვირფასი ლითონები;
21. საკურიერო მომსახურება, მისი შემონმების პროცედურები და შედეგები;
22. საერთაშორისო სესხები/ვაჭრობის დაფინანსება;
23. უცხოური დებიტორული დავალიანებების დაფინანსება და მისი შემონმების პროცედურები;
24. საერთაშორისო საბანკო აქცეპტები, მისი შემონმების პროცედურები და შიდა კონტროლის კითხვარი;
25. საერთაშორისო აკრედიტივები და მათი შემონმების პროცედურები;
26. საერთაშორისო გარანტიების შემონმების პროცედურები და შიდა კონტროლის შემონმების კითხვარი;
27. საერთაშორისო საკრედიტო და სავაჭრო ტერმინოლოგია;
28. კომპიუტერული მომსახურება და შიდა კონტროლის შემონმების კითხვარი;
29. სახსრების ელექტრონული გადარიცხვა, მისი შემონმების პროცედურები და შიდა კონტროლის შემონმების კითხვარი;
30. გარე აუდიტი;
31. შიდა აუდიტის სამსახურის შეფასების პროცედურები.

ბანკების ზედამხედველობის აღნიშნული მიმართულებების უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს დეპოზიტორთა ინტერესების დაცვა და ცალკეული ბანკების კეთილსინდისიერებისადმი საზოგადოების ნდობის შენარჩუნება. სახელმძღვანელოს მიხედვით, ამგვარი ნდობა აუცილებელია, რადგან კლიენტები საბანკო სისტემის დაფინანსების ძირითად წყაროს წარმოადგენენ და ამის გარეშე ბანკები ვერ შეძლებენ თავიანთი ყველაზე მთავარი დანიშნულების – ფინანსური მომსახურების განხორციელებას. შემონმების დროს აუცილებელია, შეფასდეს, თუ რამდენად ადეკვატურად იცავს კონკრეტული ბანკი ნორმატიულ აქტებსა და რისკების მართვის და მინიმუმაციის მიზნით დადგენილ პროცედურებს, ლიმიტებსა და ნორმებს.

III. სავალდებულო ნორმატივები კომერციული ბანკებისათვის

საბანკო ზედამხედველობის ყველაზე მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს რისკების ზედმეტი კონცენტრაციისაგან დაცვა, რომელიც დაკავშირებულია კომერციული ბანკის კონკრეტულ კონტრაგენტებთან, სექტორებთან ან ქვეყნებთან, რადგან რაც უფრო დიდია რისკების კონცენტრაცია, მით უფრო მაღალია დანაკარგის პოტენციალი.

საბანკო ზედამხედველობის დარგში ტრადიციულ გადანყვეტილებად ითვლება ოპერაციების მოცულობის შეზღუდვა ცალკეულ კონტრაგენტებთან ან კონტრაგენტთა ჯგუფებთან, საკუთარი სახსრების განსაზღვრული წილის (საზედამხედველო კაპიტალის) ეკვივალენტურ დონემდე.

საქართველოში მოქმედი კომერციული ბანკებისა და უცხოური ბანკების ფილიალების მდგრადი ფინანსური მდგომარეობის უზრუნველყოფისა და მათ მიერ საკრედიტო რისკის მართვისათვის, მსხვილი რისკების რეგულირების მიზნით, საქართველოს ეროვნული ბანკი პირველ ნაბიჯებს დგამს 1995 წლის დასაწყისიდან, როცა ძალაში შედის დადგენილება „საქართველოს რესპუბლიკაში კომერციული ბანკების საქმიანობის ეკონომიკური ნორმატივებისა და ლიმიტების შესახებ“ [26].

ამის შემდეგ აღნიშნულ დოკუმენტში შევიდა ბევრი ცვლილება და დამატკიცდა ახალი რედაქციით. ისინი, ერთი მხრივ, ეხებოდა სავალდებულო ნორმატივების ახალი სახეობების გაჩენას ან ძველების გაუქმებას, მეორე მხრივ – ზღვრული მაჩვენებლების ცვლილებას (გამკაცრება ან შესუსტება). აღნიშნული ისტორიული გენეზისი ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ ცხრილში (ცხრ. №23.1.). ზოგიერთი ტიპის ან სახეობის ნორმატივის „გაჩენა“ ან „გაქრობა“ განპირობებული იყო იმ როლით, რომელიც მას ეკუთვნოდა საბანკო სისტემის რეფორმირების კონკრეტულ ეტაპზე.

ცხრ. №23.1. კომერციული ბანკების სავალდებულო ნორმატივების ტიპები და რაოდენობა საქართველოში (ისტორიული გენეზისი)

სავალდებულო ნორმატივების (კოეფიციენტების) ტიპები	27.01.95	06.05.95	03.12.98	10.04.01	07.07.04	20.07.06	26.09.08	04.09.13
კაპიტალის კოეფიციენტები	1	1	2	2	2	2	2	2
სესხების კოეფიციენტები	2	3	4	4	6	6	6	6
მოზიდვების კოეფიციენტები	2	1	1					
ლიკვიდობის კოეფიციენტები		2	3	3	3	1	1	1
ინვესტიციების კოეფიციენტები			1	1	2	2	2	2
ფიქსირებული აქტივების კოეფიციენტები			1	1				
სავალუტო პოზიციის კოეფიციენტები					1	1	2	1
სულ კოეფიციენტების რაოდენობა:	5	7	12	11	14	12	13	12

უნდა აღვნიშნოთ, რომ სავალდებულო ნორმატივების (კოეფიციენტების) დიდ ნაწილს უკვე გავეცანით გასული თემების განხილვისას. სანამ შევუდგებით

26 დამტკიცებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის გამგეობის 1995 წლის 27 იანვრის №10 დადგენილებით.

დღეს არსებული კოეფიციენტების სრული ნაკრების დეტალურ დახასიათებას, უნდა განვმარტოთ ტერმინი „რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები“.

1988 წელს საბანკო ზედამხედველობის ბაზელის კომიტეტის მიერ კაპიტალის ადეკვატურობის შეფასებასთან დაკავშირებით შემუშავებულ იქნა საერთაშორისო დონეზე აღიარებული პრაქტიკა, რომელსაც „რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები“ ეწოდა. აღნიშნული პრაქტიკა საქართველოში გამოიყენება 1998 წლიდან. რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები გულისხმობს საკრედიტო და საბაზრო რისკებით შენონილი აქტივების ჯამს.

აქტივების საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონის მიზნით ბანკის აქტივები იყოფა 4 კატეგორიად და თითოეული კატეგორიის აქტივებს შეესაბამება საკრედიტო რისკის შესაბამისი კოეფიციენტი:

- I კატეგორიის აქტივები, 0%-იანი საკრედიტო რისკი – კოეფიციენტი 0;
- II კატეგორიის აქტივები, 20%-იანი საკრედიტო რისკი – კოეფიციენტი 0.2;
- III კატეგორიის აქტივები, 50%-იანი საკრედიტო რისკი – კოეფიციენტი 0.5;
- IV კატეგორიის აქტივები, 100%-იანი საკრედიტო რისკი – კოეფიციენტი 1.0.

დებულებით დეტალურადაა განმარტებული, თუ რა შედის თითოეულ საკრედიტო რისკდაქვემდებარებულ კატეგორიის აქტივებში. მაგალითად, 0%-იანი საკრედიტო რისკს დაქვემდებარებული I კატეგორიის აქტივებს განეკუთვნება:

- ა) ბანკში არსებული ნაღდი ფულადი სახსრები ლარებით და „ეგთო“-ს [27] წევრი ქვეყნების ვალუტით;
- ბ) საქართველოს ეროვნულ ბანკში საკორესპონდენტო და მინიმალური რეზერვების ანგარიშებზე განთავსებული ფულადი სახსრები;
- გ) მოთხოვნები და/ან მათი ნაწილი, რომლებიც პირდაპირ და უპირობოდ გარანტირებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ;
- დ) მოთხოვნები და/ან მათი ნაწილი, რომლებიც პირდაპირ და უპირობოდ გარანტირებულია „ეგთო“-ს წევრი ქვეყნების ცენტრალური მთავრობების და/ან ცენტრალური ბანკების მიერ;
- ე) მოთხოვნები და/ან მათი ნაწილი, რომლებიც უზრუნველყოფილია „ეგთო“-ს წევრი ქვეყნების ცენტრალური მთავრობების და/ან ცენტრალური ბანკების მიერ გამოშვებული და გარანტირებული სავალო ფასიანი ქაღალდებით;
- ვ) მოთხოვნები და/ან მათი ნაწილი, რომლებიც უზრუნველყოფილია ამავე ბანკში დაჯავშნილი დეპოზიტებით.

შესაბამისად, განსაზღვრულია 20%-იან, 50%-იან და 100%-იან საკრედიტო რისკს დაქვემდებარებული II, III და IV კატეგორიების აქტივები.

აქტივების საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონის შედეგად მიიღება სხვადასხვა კატეგორიის აქტივი, რომლებიც დაჯგუფებული არიან მათი რისკის ხარისხის შესაბამისად. გასათვალისწინებელია, რომ შეიძლება არსებობდეს მუხლები, რომლებიც არ ექვემდებარება შენონვას გაანგარიშების მეთოდოლოგიის თანახმად (ცხრ. №23.2.).

27 „ეგთო“ – ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაცია, რომლის წევრ ქვეყნებად ითვლება შემდეგი ქვეყნები: ავსტრალია, ავსტრია, ახალი ზელანდია, აშშ, ბელგია, გერმანია, დანია, დიდი ბრიტანეთი, ესპანეთი, იაპონია, ირლანდია, ისლანდია, იტალია, კანადა, ლუქსემბურგი, ჰოლანდია, ნორვეგია, პორტუგალია, საბერძნეთი, საფრანგეთი, ფინეთი, შვედეთი, შვეიცარია.

ცხრ. №23.2. კომერციული ბანკის საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების ბალანსირების ტიპური მაგალითი

№	აქტივების სახეები	მოც-ბა	საკრედიტო რისკის კატეგორიები			
			0%	20%	50%	100%
1	ნაღდი ფული	5.0	3.0	1.0	1.0	
2	ფულადი სახსრები საქართველოს ეროვნულ ბანკში	9.0	9.0			
3	ფულადი სახსრები სხვა ბანკებში	5.0	1.0	2.0	2.0	
4	სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდები	6.0	6.0			
5	სხვა ფასიანი ქაღალდები	5.0		5.0		
6	გაცემული სესხები	60.0	5.0			55.0
7	დარიცხული მისაღები პროცენტები და დივიდენდები	3.0	1.0			2.0
8	ინვესტიციები სანესდებო კაპიტალში	2.0				2.0
9	ძირითადი საშუალებები და არამატერიალური აქტივები	3.0				3.0
10	სხვა აქტივები	2.0				2.0
	სულ აქტივები:	100.0	25.0	8.0	3.0	64.0
	საკრედიტო რისკის კოეფიციენტი		0.0	0.2	0.5	1.0
	საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები		0.0	1.6	1.5	64.0
	სულ საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები:		67.1			

უნდა აღინიშნოს, რომ საკრედიტო რისკების მიხედვით შენონვას (კატეგორიებად დაყოფა და შესაბამის კოეფიციენტზე გამრავლება) ექვემდებარება ბალანსგარეშე ვალდებულებებიც. ამ შემთხვევაშიც, მსგავსად აქტივებისა, გვაქვს 4 კატეგორიის ბალანსგარეშე ვალდებულებები, რომლებიც ასევე შეინონება 0, 0,2, 0,5 და 1,0 კოეფიციენტებით.

ბუნებრივია, საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივებისა და ბალანსგარეშე ვალდებულებების დაჯამებით მიიღება ერთიანი საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები, რომელთაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, უნდა დაემატოს შესაბამისი მეთოდოლოგიით გაანგარიშებული საბაზრო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები.

ქართული რეგულაციით, საბაზრო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების მეთოდოლოგია საბაზრო რისკად მიიჩნევს მხოლოდ სავალუტო რისკებს. სავალუტო რისკის მიხედვით შენონვას დაქვემდებარებულ ვალუტაში ფორმირებულ აქტივებს შეესაბამება 50%-იანი რისკის კატეგორია და სავალუტო რისკის კოეფიციენტი 0,5. ინფორმაციისათვის: ეს მაჩვენებელი 2008 წლამდე იყო 1,0, ხოლო 2009 წლის ივლისამდე 0.75-ს შეადგენდა.

ამგვარად, ჯამური რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების მოცულობაში შედის შესაბამისი მეთოდოლოგიით გაანგარიშებული სამი კომპონენტი:

- საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები (ცხრ. №23.2.);
- საკრედიტო რისკის მიხედვით შენონილი ბალანსგარეშე ვალდებულებები;
- საბაზრო რისკის მიხედვით შენონილი აქტივები.

ზემოაღნიშნული სამი კომპონენტის დაანგარიშებით და დაჯამებით მიღებული რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების ჯამური მაჩვენებელი გამოიყენება კაპიტალის ადეკვატურობის ორი სავალდებულო ნორმატივის გაანგარიშებისათვის.

უკვე შესაძლებელია დავახასიათოთ დღეისათვის საქართველოში მოქმედი ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი 12 სავალდებულო ეკონომიკური ნორმატივი (კოეფიციენტი), რომელთაც აქვთ შემდეგი შინაარსი:

კაპიტალის კოეფიციენტები:

- **კკ1 (პირველადი კაპიტალის კოეფიციენტი)** – ბანკის პირველადი კაპიტალი უნდა იყოს რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების არანაკლებ 8%-ისა;
- **კკ2 (საზედამხედველო კაპიტალის კოეფიციენტი)** – ბანკის საზედამხედველო კაპიტალი უნდა იყოს რისკის მიხედვით შენონილი აქტივების არანაკლებ 12%-ისა.

სესხების კოეფიციენტები:

- **სკ1 (ერთი ინსაიდერის კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ ერთი ინსაიდერისათვის გაცემული სესხებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის 5%-ს;
- **სკ2 (ყველა ინსაიდერის კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ ყველა ინსაიდერისათვის გაცემული სესხებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის 25%-ს;
- **სკ3 (ერთი აუტსაიდერის კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ ერთი პირისათვის გაცემული სესხებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის 15%-ს;
- **სკ4 (ურთიერთდაკავშირებულ მსესხებელთა კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ ურთიერთდაკავშირებულ მსესხებელთა ჯგუფისათვის გაცემული სესხებისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის 25%-ს;
- **სკ5 (მსხვილი სესხების კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ გაცემული ყველა მსხვილი სესხისა და სხვა ვალდებულებების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის ორმაგ ოდენობას;
- **სკ6 (საბლანკო სესხების კოეფიციენტი)** – ბანკის მიერ გაცემული ყველა საბლანკო სესხის საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საკრედიტო დაბანდების 25%-ს.

ლიკვიდობის კოეფიციენტი:

- **ლკ (საშუალო ლიკვიდობის კოეფიციენტი)** – საანგარიშგებო თვის საშუალო ლიკვიდური აქტივები უნდა იყოს საანგარიშგებო თვის საშუალო ვალდებულებების არანაკლებ 30%-ისა.

ინვესტიციების კოეფიციენტები:

- **იკ1 (წილობრივი ინვესტიციების კოეფიციენტი)** – იურიდიულ პირთა კაპიტალში ბანკის ინვესტიციების საერთო თანხა არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის სააქციო კაპიტალის 50%-ს;
- **იკ2 (ქონებრივი ინვესტიციების კოეფიციენტი)** – ბანკის ძირითადი საშუალებების ნარჩენი ღირებულება, იურიდიულ პირთა კაპიტალში ბანკის ინვესტიციების საერთო თანხასთან ერთად, არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის სააქციო კაპიტალის 70%-ს.

სავალუტო პოზიციის კოეფიციენტი:

- **პლ2 (კრებსითი საერთო ღია სავალუტო პოზიცია)** – ბანკის კრებსითი საერთო ღია სავალუტო პოზიცია არ უნდა აღემატებოდეს ბანკის საზედამხედველო კაპიტალის 20%-ს.

როგორც არაერთხელ აღინიშნა, კომერციული ბანკებისათვის სავალდებულო ეკონომიკური ნორმატივების ტიპები, სახეობები და პროცენტული მნიშვნელობა დამოკიდებულია საბანკო სისტემის განვითარების იმ ეტაპზე, რომელზეც იგი იმყოფება და ცენტრალური ბანკის მიზნებზე კონკრეტულ ვითარებაში, რაც გამომდინარეობს მისი მიმდინარე პრიორიტეტებიდან.

სწორედ აღნიშნული კოეფიციენტები გულისხმობს ცენტრალური ბანკის მიერ გარკვეული „თამაშის წესების“ მიღებას, რითაც დგინდება გარკვეული „ჩარჩოები“, რომელთა შიგნით უნდა განახორციელონ თავიანთი საქმიანობა კომერციულმა ბანკებმა. ეს ჩარჩოები წარმოადგენს „რისკების ზღვრებს“, რომელთა გარეთ გასვლა კონკრეტული ბანკისათვის უკვე სახიფათო რისკის ზონად ითვლება, რაც საფრთხეს უქმნის ბანკს, ანუ მის მენაბრეებს და აქციონერებს.

ასევე არაერთხელ აღინიშნა, რომ ეს მექანიზმი უზრუნველყოფს კომერციული ბანკების ზედმეტად რისკიანი ოპერაციების შეზღუდვასა და ამით საბანკო სისტემის მდგრადობის შენარჩუნებას. მათი მეშვეობით ივლება გარკვეული „ნითელი ხაზები“, რომელთა გადალახვა კომერციულ ბანკებს ეკრძალებათ. თუ მათ სურთ თავიანთი საქმიანობის გაფართოება, ანუ „ნითელ ხაზებს“ იქით ლეგალურად გადასვლა და მათი გადანევა, ამის ერთადერთი გზა კაპიტალის გაზრდა და აქტივების ხარისხის ამაღლება, ანუ დაბალი რისკის დონის უზრუნველყოფაა.

საკონტროლო კითხვები:

1. რას ნიშნავს რისკმენეჯმენტი?
2. რა მიზნებს ემსახურება საბანკო ზედამხედველობა?
3. რას გულისხმობს ეფექტიანი რისკმენეჯმენტი?
4. რა მოთხოვნებს უყენებს საქართველოს ეროვნული ბანკი კომერციული ბანკების სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორატს ეფექტიანი რისკმენეჯმენტის მიმართულებით?
5. რას გულისხმობს კომერციული ბანკის რისკების მართვის პოლიტიკა და რა ძირითად ელემენტებს მოიცავს იგი?
6. რა უნარ-ჩვევები უნდა ახასიათებდეს რისკების მართვის სამსახურში დასაქმებულ პერსონალს კომერციულ ბანკში?
7. რა იცით კომერციული ბანკის ეფექტიანი რისკმენეჯმენტის აუცილებელი ორი სტრუქტურული ერთეულის შესახებ?